

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут автоматики, кібернетики та
обчислювальної техніки

Кафедра комп'ютерних технологій та економічної кібернетики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк
“ ___ ” _____ 2019 р.

Національний університет
водного господарства та природокористування
04-05-58

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Program of the Discipline

«Інформаційні технології в публічному управлінні» Information systems in public management

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Specialty 281 Public administration

Спеціалізація: Державна служба

Specialization: Public Service

Рівне – 2019 рік

Робоча програма «Інформаційні технології в публічному управлінні» для здобувачів вищої освіти II (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. – Рівне, НУВГП, 2019, 12с.

Розробники: Василів В.Б., к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики.
Волошин В.С., к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики

Протокол від “ 9 ” жовтня 2019 року № 2

Завідувач кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики

Національний університет водного господарства та природокористування
_____ (П.М.Грицюк)

Керівник групи забезпечення спеціальності

281 Публічне управління та адміністрування _____ (Дробко Є.В.)
(підпис) (ініціали та прізвище)

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ

Протокол від « 4 » грудня 2019 року № 3

Голова науково-методичної ради з якості ННІ _____ Тадеєв П.О.
(підпис) (ініціали та прізвище)

© Василів В.Б. 2019 рік
© Волошин В.С. 2019 рік
© НУВГП, 2019 рік

ВСТУП

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни складена на основі ОПП, навчальної програми та навчального плану підготовки магістрів з спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення технологічних і функціональних складових різних класів інформаційних систем управління та критеріїв їх ефективного використання при здійсненні управлінсько-адміністративної діяльності в організаціях та установах.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення дисципліни пов'язано і базується на знаннях отриманих при вивченні програм: "Інформатика і комп'ютерна техніка", "Маркетинг", "Менеджмент", "Макроекономіка", "Фінанси", та інші. Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

В умовах реформування системи публічного управління України традиційні способи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянами та бізнесом, а також між собою стають недостатньо ефективними та результативними. Для створення нових, більш зручних методів доступу до інформації та послуг необхідно застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Електронне урядування як нова форма організації публічного управління та адміністрування, за рахунок широкого застосування новітніх ІКТ забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства, надання повного комплексу публічних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання.

Мета використання інформаційних систем в публічному управлінні: підвищення ефективності діяльності органів державної та місцевої влади на основі використання сучасних інформаційних систем і технологій.

Предмет інформаційних систем в публічному управлінні: процеси створення, експлуатації та розвитку інформаційних систем.

Ключові слова: Інформація, інформаційні технології, стандарти, електронне урядування.

INTRODUCTION

The work program of the normative educational discipline is made on the basis of the OPP, the curriculum and the curriculum of preparation of masters in a specialty 281 Public management and administration.

The subject of study of the subject is the study of technological and functional components of different classes of management information systems and criteria for their effective use in the implementation of management and administrative activities in organizations and institutions.

Interdisciplinary Relations: The study of the discipline is related and based on the knowledge gained in the study programs: "Informatics and Computer Engineering", "Marketing", "Management", "Macroeconomics", "Finance", and others. Requirements for knowledge and skills are determined by industry standards of higher education of Ukraine.

Abstract

In the conditions of reforming the public administration system of Ukraine, traditional ways of interaction of public authorities and local self-government with citizens and business, as well as with each other, become insufficiently effective and efficient. The creation of new, more convenient methods of access to information and services requires the use of modern information and communication technologies.

E-governance, as a new form of organization of public management and administration, at the expense the widespread use of the latest ICT, provides a new level of open interaction between the state and society, providing a full range of public services for all categories of citizens and business entities.

The purpose of using information systems in public management: to increase the efficiency of activity of state and local authorities based on the use of modern information systems and technologies.

Subject of information systems in public management: processes of creation, operation and development of information systems.

Keywords: Information, Information Technologies, Standards, e-government.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4	28 Публічне управління та адміністрування	Цикл загальної підготовки	
Модулів: 1	Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів: 2		1	
Загальна кількість годин: 120	Спеціалізація Державна служба	<i>Семестр:</i>	
		2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 години СРС – 6 годин	Рівень вищої освіти: магістр	<i>Лекції:</i>	
		20	4
		<i>Практичні:</i>	
		20	4
		<i>Лабораторні:</i>	
		<i>Самостійна робота:</i>	
80	112		
<i>Вид контролю: залік</i>			

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить для денної форми навчання - 35% до 65%

2. Мета та завдання вивчення дисципліни

Метою викладання дисципліни “Інформаційні технології в публічному управлінні” є формування у майбутніх управлінців знань і навичок щодо застосування сучасних підходів, моделей, інформаційних технологій для створення та застосування єдиної системи електронної взаємодії органів публічної влади в Україні.

Основними завданнями навчальної дисципліни є підготовка студентів з наступних питань:

- сутності інформаційних систем та їх значення в публічному управлінні;
- концептуальних засад та організаційно-правового забезпечення електронного урядування в Україні;
- електронної демократії та електронного урядування;
- електронних управлінських послуг;
- технології відкритих даних в діяльності органів публічного управління;
- іт-архітектури системи електронного урядування;
- інформаційно-комунікаційних технологій електронної взаємодії публічних службовців;
- електронного документообігу та реінжинірингу адміністративних процесів в органах публічної влади;
- ефективності та інформаційної безпеки в електронному урядуванні.

Вивчення матеріалів курсу забезпечить магістрам отримання таких компетентностей: здатність організувати та розробляти заходи щодо впровадження е-урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування, зокрема на місцевому та регіональному рівнях; здатність розробляти стратегічні документи розвитку е-урядування на регіональному і місцевому рівнях.

Результатами вивчення має стати набуття відповідних **знань**:

- ✓ основних засад розвитку е-урядування на місцевому та регіональному рівнях в Україні; кращих зарубіжних практик впровадження е-урядування на рівні регіону (штату, провінції) та міста;
- ✓ концептуальних засад е-урядування та е-демократії;
- ✓ сучасних тенденцій розвитку електронного урядування та електронної демократії із застосуванням ІКТ та організаційних технологій,
- ✓ сучасних міжнародних тенденцій щодо розвитку е-урядування на рівні міста та регіону;
- ✓ теоретичних і правових основ, зарубіжного та українського досвіду забезпечення доступу до публічної інформації, у тому числі у формі відкритих даних;
- ✓ сучасних інструментів та принципів організації системи взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з населенням і бізнесом у процесі надання електронних адміністративних послуг.
- ✓ інструменти та основні етапи створення та впровадження систем електронної взаємодії влади та громадськості;
- ✓ основні підходи е-залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень.

умінь:

- ✓ визначати напрями розвитку е-урядування на регіональному і місцевому рівнях;
- ✓ розробляти конкретні заходи з впровадження е-урядування у різних сферах публічного управління та адміністрування на місцевому та регіональному рівнях;
- ✓ застосування та розвитку систем електронного документообігу;
- ✓ уміння, необхідні для виконання службових обов'язків публічними службовцями з використання мобільних, хмарних та організаційних технологій;
- ✓ вирішення прикладних завдань щодо роботи з публічною інформацією, насамперед у формі відкритих даних;
- ✓ використовувати інструменти е-залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень;
- ✓ організовувати співробітництво з територіальними громадами, інституціями громадянського суспільства та громадянами, використовуючи технології та інструменти електронної демократії;
- ✓ оцінювати рівень готовності органу влади до роботи в умовах електронної демократії;
- ✓ практичного використання у сфері публічного управління існуючого програмного забезпечення електронної взаємодії.

Вивчення дисципліни пов'язано і базується на знаннях отриманих при вивченні програм: “Інформатика і комп'ютерна техніка”, “Маркетинг”, “Менеджмент”, “Макроекономіка”, “Фінанси”, та інші.

Програма розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки магістрів.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інформаційні технології в управлінні

Тема 1. Інформаційні системи і технології. Концептуально-технологічні та організаційно-методичні основи створення інформаційних систем управління.

Система управління. Історія розвитку інформаційних систем. Типова структура та склад інформаційних систем. Класифікація інформаційних систем. Рівні інформаційних систем в організації. Глобальне інформаційне суспільство. Принципи побудови управлінських систем. Моделі життєвого циклу інформаційних систем. Проектування автоматизованої інформаційної системи. Сучасні підходи до створення інформаційних систем.

Тема 2. Концептуальні засади електронного урядування

Сутнісні особливості електронного урядування. Фактори впливу на розвиток та впровадження електронного урядування. Теоретичні засади електронного урядування. Міжнародні та національні документи у сфері електронного урядування. Мета, цілі та завдання електронного урядування. Принципи електронного урядування. Моделі електронного урядування. Етапи розвитку електронного урядування. Поняття та зміст електронної демократії. Цілі та основні напрями розвитку електронної демократії. Форми та інструменти електронної демократії. Загальносвітові тенденції розвитку ІКТ як фактор впливу на електронне урядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства. Сектори між суб'єктної взаємодії в системі електронного урядування.

Тема 3. Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні

Сучасні державні проекти з розвитку електронного урядування та їх законодавче забезпечення. Основні нормативно-правові акти у сфері е-управління і інформатизації в Україні. Світова практика нормативного регулювання електронного управління. Концепція інформатизації: нормативно-правове забезпечення. Концепція розвитку інформаційного суспільства. Концепція розвитку електронного управління в Україні. Економічні аспекти впровадження і функціонування електронного уряду. Організаційні аспекти впровадження електронного управління. Модель електронного урядування: G2G, G2B, G2C, G2E, G2I. Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування.

Тема 4. Електронна демократія та електронне урядування

Сутність електронної демократії та її основні складові. Е-участь, е-охоплення, е-включення, е-демократія. Електронна участь громадян у процесі прийняття державних рішень. Поняття «розумне місто», «електронне місто», «електронний регіон». Розвиток електронного урядування на регіональному рівні в Україні. Досвід упровадження електронного урядування в містах Львів та Вінниця. Основні напрями розвитку електронного урядування в місті Дрогобич. Публічний та громадський бюджет. Кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях.

Тема 5. Електронні управлінські послуги

Адміністративні та інші послуги: сутність, суб'єкти та способи їх надання. Інтегровані офіси надання адміністративних послуг. Сутність електронних адміністративних послуг. Організація надання електронних адміністративних послуг. Модель ООН розвитку онлайн-послуг. Електронні публічні послуги в країнах Європи. Перспективні напрями розвитку послуг електронного уряду. Впровадження електронних адміністративних послуг на центральному та місцевому рівнях.

Тема 6. Технології відкритих даних в діяльності органів публічного управління

Доступ до публічної інформації: базові поняття. Законодавство держав Європейського Союзу у сфері доступу до інформації про діяльність органів публічного управління. Нормативно-правове та організаційне забезпечення доступу до публічної інформації в Україні. Формати даних. Набори даних. Оприлюднення наборів даних. Зв'язані відкриті дані. Екосистема відкритих даних та оцінка готовності до запровадження відкритих даних. Світовий досвід використання відкритих даних. Українські проекти використання відкритих даних.

Тема 7. ІТ-архітектура системи електронного урядування

Архітектура системи електронного урядування. Світовий досвід стандартизації архітектурних рішень. Рівні архітектури електронного урядування. Інфраструктурний рівень ІТ-архітектури системи електронного урядування. Телекомунікаційний підрівень. Державна захищена мережа. Технічний підрівень. Центри обробки даних (G-cloud). Технологічний підрівень. Нормативно-правове забезпечення інфраструктурного рівня ІТ-архітектури системи електронного

урядування. Прикладний рівень ІТ-архітектури системи електронного урядування. Підрівень додатків. Презентаційний підрівень. Канальний підрівень.

Тема 8. Інформаційно-комунікаційні технології електронної взаємодії публічних службовців

Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Хмарні технології як підґрунтя розвитку ІТ-архітектури системи електронного урядування. Мобільні технології – основа для розбудови m-government. Технологія BYOD. Технології Інтернет речей і «розумні технології». Базові аспекти організації електронної взаємодії органів публічної влади. Єдина система електронної взаємодії. Реалізація електронної взаємодії в європейських країнах. Поняття та предмет інтеперабельності. Моделі електронної взаємодії. Програмне забезпечення електронної взаємодії публічних службовців. Можливості сервісів Google та їх використання в органах державного управління та місцевого самоврядування.

Тема 9. Електронний документообіг. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади

Сутність електронних документів та електронного документообігу. Поняття електронного цифрового підпису. Передумови та етапність упровадження систем електронного документообігу. Функціональні можливості систем електронного документообігу в органах публічної влади в Україні. Електронний архів. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади. Зміст реінжинірингу адміністративних процесів. Роль інформаційних технологій у реінжинірингу. Нові принципи документообігу. Системи електронного документообігу в реінжинірингу адміністративних процесів. Застосування систем електронного документообігу в органах державної влади.

Тема 10. Ефективність та інформаційна безпека в електронному урядуванні.

Загальні принципи оцінки ефективності інформаційних технологій управління. Ефективність впровадження автоматизованих систем. Безпека інформаційних систем. Інформаційна політика. Сервіси безпеки та механізми її порушень. Шифрування даних. Захист мереж від зовнішніх втручань. Захист від комп'ютерних вірусів. Безпека і людський фактор. Комп'ютерна злочинність. Законодавство України в сфері електронного бізнесу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усьог о	у т.ч.			усьог о	у т.ч.		
		л	п	ср		л	п	ср
Модуль I								
Змістовий модуль 1 Основи електронного урядування								
Тема 1. Інформаційні системи і технології. Концептуально-технологічні та організаційно-методичні основи створення ІС управління.	12	2	2	8	12	2		10
Тема 2. Концептуальні засади електронного урядування	12	2	2	8	12			12

Тема 3. Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні	12	2	2	8	12			12
Тема 4. Електронна демократія та електронне урядування	12	2	2	8	12			12
Тема 5. Електронні управлінські послуги	12	2	2	8	12		2	10
Змістовий модуль 2 Інформаційні технології в управлінні								
Тема 6. Технології відкритих даних в діяльності органів публічного управління	12	2	2	8	12		2	10
Тема 7. IT-архітектура системи електронного урядування	12	2	2	8	12	2		10
Тема 8. Інформаційно-комунікаційні технології електронної взаємодії публічних службовців	12	2	2	8	12			12
Тема 9. Електронний документообіг. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади	12	2	2	8	12			12
Тема 10. Ефективність та інформаційна безпека в електронному урядуванні	12	2	2	8	12			12
Усього годин	120	20	20	80	120	4	4	112

5 Теми практичних робіт

№ п/п	Зміст практичних робіт	Кількість год.	
		денна	заочна
1.	Інформаційні системи і технології. Концептуально-технологічні та організаційно-методичні основи створення ІС управління.	2	2
2.	Концептуальні засади електронного урядування	2	
3.	Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні	2	
4.	Електронна демократія та електронне урядування	2	
5.	Електронні управлінські послуги	2	
6.	Технології відкритих даних в діяльності органів публічного управління	2	2
7.	IT-архітектура системи електронного урядування	2	
8.	Інформаційно-комунікаційні технології електронної взаємодії публічних службовців	2	
9.	Електронний документообіг. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади	2	
10.	Ефективність та інформаційна безпека в електронному урядуванні.	2	
Усього годин		20	4

7. Самостійна робота

За чинним навчальним планом на вивчення дисципліни „Інформаційні технології в публічному управлінні” студентам спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування відведено 4 кредити (120 годин), в тому числі: лекції – 20 годин, практичні заняття – 20 годин, самостійна робота – 80 години.

Розподіл годин самостійної роботи для денної форми навчання: опрацювання конспектів лекцій – 10 годин; підготовка до практичних занять – 10 годин; підготовка до контрольних заходів – 24 години; разом 44 год. самостійна робота над курсом - 80 години, відповідно на самостійне опрацювання виділяється 36 год.

7.1. Завдання для самостійної роботи.

№ з/п	Тема самостійної роботи	Короткий зміст	Кількість, год	
			денна	заочна
1.	Сервісне програмне забезпечення.	Файлові менеджери. Методи роботи зі стиснутими даними.	4	12
2.	Офісне програмне забезпечення.	Поняття сучасного офісу. Електронний офіс та його програмно-технічна база. Інформаційна продукція сучасного офісу. Автоматизоване робоче місце фахівця.	4	12
3.	Захист інформації.	Способи та методи захисту від комп'ютерних вірусів. Антивірусні комп'ютерні програми. Поняття про електронні підписи та сертифікати.	4	12
4.	Соціальні мережі та їх застосування для автоматизації завдань	Соціальні мережі в Інтернет. Мережеве суспільство. Тематичні форуми.	4	12
5.	Хмарні технології.	Програмне забезпечення як послуга. Інфраструктура як послуга. Приватна хмара. Публічна хмара. Хмарні обчислення.	4	12
6.	Інформаційні системи комплексного аналізу фінансового стану.	Ознайомлення з функціональними можливостями інформаційних систем комплексного аналізу фінансового стану підприємства.	3	12
7.	Інформаційні системи маркетингу.	Аналіз ринку і його сегментація. Позиціонування товарів, формування політики ціноутворення, вибір методів і каналі розповсюдження товарів. Marketing Expert. SWOT-аналіз	3	12
8.	Геоінформаційні системи і технології.	Основні сфери застосування ГІС. Основні задачі, які вирішують ГІС. GPS – технології. Електронні карти та їх функції. Сучасне програмне ГІС – забезпечення.	3	12
9.	Основні принципи створення ІС у держ. упр.	Концепція «електронного уряду» Архітектура internet-порталів органів державного управління.	3	12
Всього годин			36	108

Звіт про самостійну роботу подається у вигляді конспекту з кожної теми, наведеної у таблиці. Оформлення – в окремому зошиті для самостійної роботи, або у вигляді додатків до конспекту лекцій.

8. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Інформаційні технології в публічному управлінні» використовується інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання з застосуванням :

- лекцій у супроводі мультимедійної презентації;
- опорного роздаткового графічного матеріалу;
- індивідуальних творчих завдань при виконанні лабораторних робіт.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові

питання (25 тестів, одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з лабораторних занять – на основі перевірки виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Розрахункові завдання, задачі, лабораторні роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано; 40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру; 60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці; 80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо); 100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання студентів денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	МК	T6	T7	T8	T9	T10	МК	
6	6	6	6	6	20	6	6	6	6	6	20	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів

У заліково-екзаменаційній відомості результати навчання проставляються за двома шкалами – 100-бальною та національною. Позитивні оцінки виставляються тільки тим студентам, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Шкали оцінювання

90-100	зараховано
82-89	
74-81	
64-73	
60-63	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни „Інформаційні технології в публічному управлінні”

- інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни;
- конспект лекцій на паперовому носії;
- конспект лекцій на електронному носії;
- комплект презентацій;
- сайти виробників програмного забезпечення.

Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з дисципліни „Інформаційні системи в менеджменті” студентами спеціальності 6.050.201 “Менеджмент організацій” денної та заочної форма навчання”. Розділ І. 102-68 / Василів В.Б., Борисов А.Є. – Рівне: НУВГП, 2015 - 36 с. <http://er3.nuwm.edu.ua/15563/>

12. Рекомендована література

Базова

1. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин, А.О. Серенок. –Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
2. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій / Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К, Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012. – 264 с.
3. Гушко С.В., Шайкан А.В. Управлінські інформаційні системи. Навчальний посібник. - Львів: "Магнолія Плюс", 2006. - 320 с.

Доміжна

1. Василів В. Б. Інформаційні системи в менеджменті: інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / В. Б. Василів. - Рівне : НУВГП, 2008. - 167 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://er3.nuwm.edu.ua>
2. Василів В.Б. Інформаційні системи менеджменту персоналу: Навчальний посібник. - Рівне: НУВГП, 2014. - 148 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://er3.nuwm.edu.ua>
3. Електронна демократія: навч. посіб. / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловійов / за заг. ред. Н. В. Грицяк. – К.: К.І.С., 2015.

13. Інформаційні ресурси

До складу інформаційних ресурсів навчальної дисципліни входять :

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua/>
3. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.libr.rv.ua/>
6. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbs.rv.ua/>
7. Цифровий репозиторій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>
8. <http://www.google.com.ua>
9. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php